Творчество – это процесс постоянного поиска новых технологий культуры единства противоположностей и оценка их на основе критериев моральных истин исторической памяти народа и изменчивости объектов стратегий воспроизводства сил антиэнтропии человека, субъекта этнических форм культуры.

В процессе моделирования этнические формы исторической памяти народа являются необходимой основой моральных истин и опыта их творчества

Выводы. Диалектика форм культуры, искусства и сил политического управления государством на основе моральных истин исторической памяти народа превращается в отношения синергетики и воспроизводства системных функций семьи, структур экономики, институций государства и органов самоуправления постсоветских стран. Способность моральными истинами моделировать отношения единства противоположных сил, превращает человека в субьект диалектики форм культуры, искусства, политики.

Литература

1. Калинаускас, Р. Основы энергоэнтропики и человек. – Вильнюс, ВГТУ, Техника, 2008.(на литовском языке).
2. Аристотель. Избранные сочинения. – Вильнюс, 1990.(на литовском языке).
3. Отчет департамента статистики Литвы.- www.alfa.lt/2009.05.13.).
4. Райчинскис, К. Поиски и находки. – Каунас – Алитус, 1933-1994. (на литовском языке).

РЭСПУБЛІКА БЕЛАРУСЬ ЯК СУБ'ЕКТ МІЖНАРОДНЫХ КУЛЬТУРНЫХ АДНОСІН: АРГАНІЗАЦЫЙНА-ПРАВАВЫ, КАНЦЭПТУАЛЬНЫ, ПРАКТЫЧНЫ АСПЕКТЫ

М.В. Стралец

Брэсцкі дзяржаўны тэхнічны універсітэт, г. Брэст, Беларусь

Мэта дадзенага даклада – даць комплексны аналіз удзелу постсавецкай Беларусі ў міжнародным культурным супрацоўніцтве. Такі аналіз яшчэ не праводзіўся ў навуковай літаратуры, і таму аўтар даклада спрабуе асвоіць прынцыпова новае праблемнае поле.

Перш за ўсё важна браць у разлік унутраныя дэтэрмінанты, якія вызначаюць знешнюю культурную палітыку Рэспублікі Беларусь. Ключавыя дэтэрмінанты такога кшталту: дасягненне рэальнай дзяржаўнай незалежнасці, посткамуністычная трансфармацыя. Датычна дадзеных дэтэрмінант трэба мець на ўвазе наступнае. "Знаходзячыся ў складзе іншых дзяржаў, беларускі народ быў вымушаны прыймаць правілы гульні, якія не заўсёды адпавядалі яго інтарэсам, лепшыя прадстаўнікі нацыі працавалі для фарміравання культурнага вобраза народаў, якія мелі палітычную перавагу. ...(З 1991 года. – М.С.) Рэспубліка Беларусь атрымала магчымасць самастойна вызначаць сваю ўнутраную і знешнюю культурную палітыку, распрацоўваць нарматыўна-прававые асновы міжнароднага культурнага ўзаемадзеяння, заключаць пагадненні з замежнымі краінамі і міжнароднымі арганізацыямі, фарміраваць механізм іх рэалізацыі. У краіне пачаўся працэс трансфармацыі сістэмы міжнароднага культурнага

супрацоўніцтва, якая склалася ва ўмовах адміністрацыйна-каманднай сістэмы, у новую дэмакратычную сістэму, якая абапіраецца на агульначалавечыя каштоўнасці і нацыянальныя інтарэсы. Дэмакратызацыя міжнародных сувязей спрыяла устараненню жорсткага партыйна-дзяржаўнага кантроля за формамі і зместам міжнародных культурных абменаў. Была разбурана "жалезная заслона", якая на працягу дзесяцігоддзяў перашкаджала развіццю кантактаў беларускага грамадства з еўрапейскай і сусветнай цывілізацыяй. Магчымасць самастойна усталёўваць замежныя кантакты атрымалі прафесійныя і самадзейныя мастацкія калектывы, установы культуры." [5].

Знешняя культурная палітыка Рэспублікі Беларусь распрацоўваецца і ажыццяўляецца ў той час, калі ў свеце рашуча пануе тэндэнцыя да глабалізацыі, няўхільна пашыраюцца геаграфічныя межы інфармацыйнага грамадства, у творчым працэсе тон задаюць постмадэрністы.

Арганізацыйная структура для распрацоўкі і ажыццяўлення знешняй культурнай палітыкі Рэспублікі Беларусь сфармавана з улікам адпаведных задач, якія былі вызначаны вышэйшым дзяржаўным кіраўніцтвам нашай краіны. У яе ўваходзяць віцэ-прэм'ер урада, які курыруе сацыяльны блок; адпаведныя структурныя падраздзяленні міністэрстваў: замежных спраў, адукацыі, культуры, інфармацыі; Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, аташэ па пытаннях культуры беларускіх амбасад; айчынныя дыпламаты, якія займаюцца пытаннямі, звязанымі з ЮНЕСКА, Цэнтральнаеўрапейскай Ініцыятывай; дамы беларускай культуры, якія размешчаны за мяжой. Пры гэтым выразна прасочваецца цеснае ўзаемадзеянне пералічаных структур з інстытутамі грамадзянскай супольнасці.

"Безумоўна, аташэ па пытаннях культуры – ключавая постаць у культурных сувязях паміж яго Айчынай і дзяржавай знаходжання амбасады. Яго функцыі наступныя:

- актыўная, мэтанакіраваная прапаганда айчынных культурных здабыткаў у краіне знаходжання;
- максімальная дапамога ў арганізацыі выстаў айчынных мастакоў, у ажыццяўленні гастроляў айчынных майстроў мастацтваў;
- сістэматычны аналіз вопыту дзяржаўнай палітыкі ў сферы культуры, адукацыі, навукі ў краіне знаходжання;
- садзеянне ва ўсталяванні кантактаў паміж культурнымі, навуковымі, адукацыйнымі ўстановамі абедзвюх краін.

Зразумела, дзейнасць указаных структур дэтэрмінавана перш за ўсё месцам дадзенага аспекту ў курсе канкрэтнай дзяржавы на міжнароднай арэне" [6, с. 123]. "Актыўная вонкавая культурная палітыка не толькі спрыяе фарміраванню спрыяльнага вобразу краіны за мяжой, але ў многіх выпадках з'яўляецца важным стымулам эканамічнага развіцця. Праз культурныя сувязі можна дасягнуць узаемапаразумення і паглыблення эканамічных і палітычных адносін" [2, с. 89].

Былы Надзвычайны и Паўнамоцны Амбасадар Рэспублікі Беларусь у Польшчы Мікалай Крэчка мае рацыю, калі адзначае: "Культурная дыпламатыя... – гэта ці не самая шырокая магчымасць для рэкламы любой дзяржавы, для стварэння міжнароднага іміджу гэтай дзяржавы – выступае вельмі і вельмі важкім фактарам дыпламатычнай службы. І раней было так: першымі ідуць купцы, услед за імі – культура, а потым ужо крочыць палітыка. Праз гэту схему якраз сёння фарміруюцца стасункі з Беларуссю" [3, с. 9].

“Аднак на першым этапе існавання незалежнай Беларусі меліся і пэўныя цяжкасці ў галіне культурнага супрацоўніцтва...з іншымі краінамі. У пачатку 1990-х гг. не былі вызначаны прыярытэты культурнага супрацоўніцтва і яго накірункі. Гэта прыводзіла да пэўнай анархіі ў пошуку партнёраў за мяжой. У арганізацыі замежнай гастрольнай дзейнасці мелі месца адмоўныя тэндэнцыі, якія былі звязаны з адсутнасцю неабходнага вопыту міжнародных сувязяў, нарматыўнай базы, валодання валютным рахункам, неабходнага кантролю з боку ўстаноў культуры, адпаведных аддзелаў Міністэрства культуры. На Беларусі ... “культурны вектар быў паступова выключаны са знешнепалітычных прыярытэтаў”. Так, у Палажэнні аб Міністэрстве замежных спраў Рэспублікі Беларусь (1998 г.), якое рэгламентавала дзейнасць знешнепалітычнага ведамства, культурны вектар вонкавай палітыкі не ўзгадваецца. У аснову палітычнага курса, які быў узяты, была пакладзена ідэя аб тым, што ва ўмовах дэфіцыту сродкаў усе матэрыяльныя і інтэлектуальныя сродкі павіны быць сканцэнтраваны на эканамічным накірунку, які прыносіць хуткія дывідэнды, у адрозненне ад “доўгаграючых” адукацыі і культуры” [2, с. 89 – 90]. “Прынцыпова важна адзначыць , што ў пачатку XXI стагоддзя відавочна прасочваецца павышэнне ролі культурнай складовай ў курсе РБ у галіне міжнароднай палітыкі .” [6, с. 124].

Дамоўна-прававы базіс знешняй культурнай палітыкі Рэспублікі Беларусь уключае два аспекты.Першы аспект: блок канкрэтных міжнародных пагадненняў, у якіх у якасці аднаго з бакоў выступае афіцыйны Мінск. Гэты блок градзіруецца на двухбаковыя і шматбаковыя пагадненні.

Беларусь яшчэ ў савецкі перыяд падпісала наступныя міжнародныя канвенцыі аб ахове культурнай спадчыны: Канвенцыю аб абароне культурных каштоўнасцяў у выпадку ўзброенага канфлікта ад 14 траўня 1954 года, Канвенцыю аб мерах, якія накіраваны на забарону і папярэджанне незаконнага ўвозу, вывазу і перадачы ўласнасці на культурныя каштоўнасці ад 14 лістапада 1970 г., Канвенцыю аб ахове сусветнай культурнай і прыроднай спадчыны. У постсавецкі перыяд блок адпаведных пагадненняў папоўніўся Еўрапейскай культурнай канвенцыяй (1993 г.), Канвенцыяй краін Чарнаморскага рэгіёна аб супрацоўніцтве ў галіне культуры, адукацыі, навукі і інфармацыі. Беларусь мае з шэрагам дзяржаў спецыяльныя пагадненні аб культурным супрацоўніцтве. Яны заклалі трывалы падмурак для адпаведнай дзейнасці афіцыйнага Мінска на балгарскім, брытанскім, германскім, італьянскім, кіпрскім, расійскім, румынскім, славацкім, славенскім і іншых напрамках.

Другі аспект: прывядзенне ўнутранага заканадаўства ў адпаведнасць з міжнароднымі абавязацельствамі нашай краіны. Яшчэ ў ліпені 1991 года быў прыняты Закон “Аб культуры ў Беларускай ССР”. Праз 13 год набыла юрыдычную сілу яго новая рэдакцыя, у якой у лік “асноўных прынцыпаў ажыццяўлення і забеспячэння культурнай дзейнасці... (уключана. – М.С.) узаемадзеянне беларускай нацыянальнай культуры з культурамі іншых народаў і яе інтэграцыя ў сусветную культуру”. [1,с. 197 – 198]. З 13 лістапада 1992 года такую ж сілу набыў “Закон Рэспублікі Беларусь аб ахове гісторыка-культурнай спадчыны, найноўшая рэдакцыя якога датуецца 9 студзеня 2006 года.

Культурны твар сучаснай Беларусі ў глабальным інтэр'еры вызначаюць наступныя моманты. Першы момант.”У спіс Сусветнай культурнай і прыроднай спадчыны ЮНЕСКО ўключаны архітэктурна-культурны комплекс рэзідэнцыі Радзівілаў у Нясвіжы, замкавы комплекс у г. п. Мір, Белавежская пушча і геадэзічная дуга Струве. У стадыі падрыхтоўкі знаходзіцца дасье па Аўгустоўскаму каналу, яшчэ дзевяць аб'ектаў нацыянальнага здабытку рэкамендаваны для ўключэння ў спіс экспертамі ЮНЕСКО” [4].

Другі момант. Беларускі тэатр трывала ўпісаўся ў тканіну міжнародных культурных адносін. Айчынныя "тэатры вядуць актыўную гастрольную дзейнасць, удзельнічаюць і заваёўваюць узнагароды ў прэстыжных міжнародных фестывалях, у ліку якіх Эдзінбургскі ў Велікабрытаніі, Шылераўскі і Бонскае біеннале ў Германіі, Шэкспіраўскі ў Іспаніі, Чэхаўскі ў Расіі і шмат іншых.

Цэнтрам тэатральнага жыцця міжнароднага маштаба перыядычна становіцца і сама Беларусь. У 2007 годзе на 12-й фестываль «Белая вежа» у Брэсце прыбылі тэатральныя калектывы з 25 краін. Ператварыўся ў сусветную сталіцу тэатра і Мінск – міжнародны форум «Панарама» прадстаўляе лепшыя ўзоры тэатральнага мастацтва ў пастаноўках вядучых калектываў з Расіі, Літвы, Украіны, Эстоніі, Швецыі, Ізраіля, Германіі і іншых краін. У 2008 годзе міжнародны фестываль лялечных тэатраў у беларускай сталіцы стаў адначасова падарункам да 70-годдзя Беларускага дзяржаўнага тэатра лялек" [4].

Трэці момант. У міжнародным інтэр'еры грунтоўна выглядае беларускае кіно. "Кінастудыя «Беларусьфільм» – адна из вядучых ва Усходняй Еўропе. Тут паспяхова ажыццяўляюцца міжнародныя творчыя праекты па стварэнню мастацкіх фільмаў сумесна з кінематаграфістамі Расіі, Германіі, Ізраіля і іншых краін. Фільмы «Белвідэацэнтра» неаднойчы азначаліся прызамі і ўзнагародамі міжнародных кінафестываляў, такіх як, напрыклад, фестываль нацый у Аўстрыі, «Пасланне да чалавеку» (Санкт-Пецярбург), біеннале сучаснага мастацтва ў Цэнтры Пампіду (Парыж), «Залаты Віцязь» (Мінск, Масква) і інш. Вялікім поспехам на сусветных кінафорумах традыцыйна карыстаецца беларускае анімацыйнае кіно.

Падзеяй у рэспубліцы становіцца правядзенне агляду дасягненняў кінематаграфістаў розных краін. У 2007 годзе на конкурс X міжнароднага фестываля «Анімаеўка» у Магілеве было атабрана 37 прац аніматараў з 12 краін. Удзельнікі буйнейшага кінофорума «Лістапад-2007» – кінематаграфісты 33 краін свету" [4].

Чацвёрты момант. Значна больш разнастайным стала дачыненне Беларусі да міжнароднага супрацоўніцтва ў галіне музыкальнай культуры.Шырокія маштабы набыў удзел нашай краіны ў міжнародных музычных фестывалях. Рэспубліка Беларусь пастаянна дэманструе здольнасць да арганізацыі падобных мерапрыемстваў на вышэйшым узроўні. Яскравае сведчанне таму – міжнародны музычны фестываль "Славянскі базар у Віцебску", які штогод праводзіцца пачынаючы з 1992 года. Важна таксама адзначыць, што "адной з асноўных асаблівасцей (сучаснага. – М.С.) музычнага жыцця Беларусі... з'яўляецца выхад на міжнародную арэну нетолькі ў галіне традыцыйных жанраў і кірункаў (балет, опера, музычны фальклор, песенная эстрада), што было і раней, а і ў галіне сучаснай авангарднай, эксперыментальнай музыкі" [7, с. 355 – 356].

Пяты момант. У розных краінах свету з відавочным поспехам праходзяць выставы айчынных мастакоў. Іх творы выклікаюць вялікую цікавасць з боку наведвальнікаў падобных выстаў.

Шосты момант. "Прызнанне за межамі рэспублікі атрымалі многія прадстаўнікі беларускай літаратуры...Так, прызнанне ў многіх еўрапейскіх краінах атрымала дакументальная проза С. Алексіевіч. Яе творы "У вайны не жаночы твар", "Цынкавыя хлопчыкі", "Апошнія сведкі", "Чарнобыльская малітва", "Зачараваныя смерцю" адказвалі настроям не толькі беларускіх, але і замежных чытачоў... Замежныя даследчыкі творчасці беларускай пісьменніцы адзначаюць яе бліскучы талент у паказе савецкай і постсавецкай рэчаіснасці". [1, с. 207]. Ва ўзнагародавую калекцыю С. Алексіевіч уваходзяць прэстыжныя прэміі розных краін. У далёкім і блізкім

замежжы таксама атрымалі шырокі рэзананс творы айчынных майстроў слова: В. Быкава, У. Арлова, А. Разанава, Н. Мацяш, А. Кудраўца, А. Паповай [1, с. 207].

У працэсе ажыццяўлення знешняй культурнай палітыкі Рэспублікі Беларусь сустракаюцца і праблемныя комплексы, зняцце якіх адпавядала б нацыянальным інтарэсам нашай краіны. Першы праблемны комплекс звязаны з вяртаннем з далёкага і блізкага замежжа культурных каштоўнасцяў, якія сапраўды належаць беларускаму народу. Другі праблемны комплекс: не вырашана мноства пытанняў на прадмет далучэння Беларусі да Балонскага працэса. Трэці праблемны комплекс: негатыўны ўплыў сучаснага сусветнага эканамічнага крызіса на магчымасці Беларусі як суб'екта міжнародных культурных адносін.

Такім чынам, за гады незалежнага існавання ўдзел Беларусі ў развіцці міжнароднага культурнага супрацоўніцтва набыў устойлівую дынаміку, што перманентна прасочваецца ў напаўненні рэальным зместам арганізацыйна-прававога, канцэптуальнага, практычнага аспектаў яе знешняй культурнай палітыкі. Разам з тым ёсць і праблемы, якія трэба неадкладна вырашаць у дадзеным накірунку.

Літаратура

1.Асновы культуралогіі: канспект лекцый / С.В. Снапкоўская, В.А. Вараб'ёва, В.М. Іўчанка, Н.І. Здановіч. – Мінск: Асар, 2008. – 272 с.

2. Малашук, П.В. Белорусско-югославские отношения (1953-2003гг.): Диссертация на соискание ученой степени кандидата исторических наук / П.В. Малашук. – Минск: БГУ, 2005. – 136 с.

3. Крэчка, М. Нельга ускладаць праз палітычную прызму..." / М. Крэчка // Культура. – 2001. – №9. 5-9 сакавіка. – С.9

4. www.embassybel.ru/embassy/mbassador/ - 21k – 16 студзеня 2009 года.

5. Шадурский, В.Г. Внешняя культурная политика Республики Беларусь / В. Г. Шадурский / Белорусский журнал международного права и международных отношений. – 2000. – №4.– http://evolutio.info/index.php?option=com_content&task=view&id=387Itemid=51. – 27 апреля 2009 года.

6. Стралец, М.В. Асновы дыпламатычнай і консульскай службы: Курс лекцый. Вучэбнае выданне / М.В. Стралец . – Брэст: Установа адукацыі "Брэсцкі дзяржаўны тэхнічны універсітэт", 2008. – 188 с.

7. Парашкоў, С.А. Гісторыя культуры Беларусі / С.А. Парашкоў. – 2-е выд. – Мн.: Бел. навука, 2004. – 444 с.

ДЗЯРЖАЎНАЯ ПАЛІТЫКА Ў КНІГАВЫДАВЕЦКАЙ СПРАВЕ БССР З 1919 ПА 1941 ГОД: АСНОЎНЫЯ ЭТАПЫ

А.В. Сумко

Установа адукацыі "Полацкі дзяржаўны універсітэт", г. Полацк, Беларусь

З 1919 па 1941 год газеты і кнігі з'яўляліся не толькі носьбітам інфармацыі, але і сродкам палітычнага выхавання, мабілізацыі насельніцтва на выкананне задач гаспадарчага будаўніцтва. Яны адыгралі значную ролю ў справе кансалідацыі беларускай нацыі, калі казаць пра 1920-я гады, спрыялі пераўтварэнню каштоўнасцей сацыяльнай сістэмы ў асабістыя каштоўнасці індывіда ў 1930-я. Друкаваныя творы разглядаемага перыяду з'яўляюцца каштоўнай крыніцай для вывучэння трансфар-